

Vredekerk Soesterberg, 22 maart 2026

Lezingen: Exodus 9:22-35 en Johannes 11:1-7, 17-27 en 32-44

Toen ik vorig jaar op Eerste Paasdag hier vooring, in deze Vredekerk, heb ik jullie verteld dat er in de Middeleeuwen een bijzonder gebruik ontstond: de Paaslach (risus paschalis). Op de morgen van Pasen nam het kerkvolk enkele minuten de tijd om vol overgave de dood uit te lachen. Want de dood bleek op de dag van de opstanding de grote verliezer te zijn! De dood had gedacht: “Nu heb ik Jezus te pakken. Ik heb het wéér gewonnen. Mijn macht over de mensen is grenzeloos en allesbepalend.” En dat bleek dus een grote vergissing te zijn. Jezus stond op uit het graf; het Licht versloeg de duisternis, en het Leven was sterker dan de dood. Vroege theologen als Augustinus, Gregorius van Nyssa en Johannes Chrysostomus hadden het al gezegd: God heeft de duivel voor de gek gehouden door Jezus uit de dood op te wekken. En daarom werden dood en duivel op de eerste Paasdag in hun gezicht uitgelachen.

Ergens vind ik het jammer dat we dit gebruik niet meer kennen. Juist in een tijd van crisis zou het van grote waarde kunnen zijn. We zijn in deze dagen en weken allemaal bezorgd, ongerust en bang. Wat gaat er gebeuren, nu al die oorlogen hun vernietigende werk doen, nu al die presidenten en machthebbers denken dat ze god zijn, nu de energiemarkten volledig op hol zijn geslagen...? En wat waren we ongerust en bang, toen een paar jaar geleden dat coronavirus heel ons samenleven op zijn kop zette...? Maar juist in een tijd van crisis en angst zou het bevrijdend kunnen zijn om op te staan en tegen virus, oorlog en dood te zeggen: “Wie denken jullie dat je bent? Waar halen jullie het lef vandaan om zó ons leven overhoop te halen? En mochten jullie soms denken dat je de sterkste bent, en dat je dit gaat winnen, - daar denken wij héél anders over. Wij zijn christenen en wij geloven in een ander Verhaal. Denken jullie nou heus dat je ons lot kunt bepalen? Wij weten wel beter, punt uit!”

Misschien moeten we het niet overdrijven. Misschien moeten we van maandag tot en met zaterdag gewoon maar bang en ongerust zijn. Het valt allemaal niet mee, en wij zijn ook maar mensen. Maar laten we dan op zondag diep ademen en opstaan, om die duistere machten en hun geweld in hun gezicht uit te lachen. Al was het maar om onze geestelijke weerbaarheid weer wat op te vijzelen, om weer even moed te scheppen in een tijd van wanhoop. Straks, aan het einde van de preek, laat ik een protestsong uit de jaren '60 horen, als een moderne uitvoering van de Paaslach. We laten ons leven niet door de machten bepalen!

Eigenlijk doet Jezus het ook: de dood belachelijk maken. “Lazarus, kom naar buiten!” roept hij in het verhaal, alsof de dood niets meer dan een middagdutje is! En ook Mozes maakt de allesbepalende macht belachelijk, als hij tegen de Farao zegt: “De donder en de hagel zullen ophouden, zodat u beseft dat het land aan de Heer toebehoort.” De Farao werd beschouwd als zoon van de oppergod Ra, en werd dus ook zelf als een god vereerd. De Farao had onbeperkte macht over alles en iedereen, kon beschikken over leven en dood. Tegen deze godenzoon zegt Mozes: “U moet wel beseffen dat uw land eigenlijk van God is!” Een grotere belediging van Farao's macht is nauwelijks denkbaar. Je moet maar durven! En Mozes durft!

Deze zondag, de vijfde zondag in de veertigdagentijd, heet zondag “Judica”, “doe mij recht”. Dat is een kreet die in het leven van mensen telkens weer opklinkt. In Psalm 43 is het de kreet van een man die door vijanden wordt belaagd. Je kunt dat toepassen op het leven van Jezus, die steeds meer werd bedreigd door tegenstanders. Je kunt het ook toepassen op je eigen bestaan, als het lot je oneerlijk behandelt, of als je leven bedreigd wordt.

Het had ook de kreet kunnen zijn van Martha en Maria, de twee vrouwen uit het verhaal van Johannes 11: “Doe ons recht!” Want het leven is onrechtvaardig voor hen. Hun broer Lazarus, vermoedelijk een nog jonge man (want hij was een vriend van Jezus, en dus waarschijnlijk ook een leeftijdsgenoot), wordt ziek en sterft. Daarmee verliezen de twee zusters niet alleen hun geliefde broer, maar ook hun bescherming en hun bron van inkomsten. Ze hebben dit lot niet verdiend, en dat weten ze ook. Bovendien zijn ze van mening dat dit onheil voorkomen

had kunnen worden, als hun vriend Jezus, de genezer en wonderdoener, eerder bij hen was gekomen om Lazarus beter te maken. In hun woorden klinkt verwijt door, verzet en boosheid: “Heer, als U hier was geweest, zou onze broer niet gestorven zijn...” Ze verzetten zich tegen hun oneerlijke lot, tegen de onrechtvaardigheid van het bestaan.

Het is ook werkelijk vreemd en onbegrijpelijk dat Jezus, na het vernemen van Lazarus’ dodelijke ziekte, nog twee dagen wegblijft. Als je hoort dat je vriend in nood zit, laat je toch meteen alles liggen, en ga je toch op hetzelfde moment nog naar hem toe? Wat bezielt Jezus? Misschien is het zo, dat juist die vriendschap Jezus tegenhoudt. Jezus’ wonderen zijn geen vriendendiensten, geen speciale gunsten aan speciale personen. Vaak kijken wij er zó tegenaan, maar dat is riskant. Een vrouw uit onze tijd werd opeens ernstig ziek. Na een tijd van intensief gebed bleek zij genezen te zijn; ook de artsen noemden het een wonder. Zij voelde zich een uitverkorene, iemand voor wie God bijzondere aandacht had. Maar enkele jaren later kwam haar zoon in grote problemen. Zij bad voor haar zoon nog veel intenser dan zij ooit voor zichzelf gebeden had. Deze keer kwam er geen enkel antwoord. Daardoor raakte zij in een enorme geloofscrisis. Ze zei: “Als ik had gedacht dat God er toch niets aan kon doen, dan was het niet zo erg geweest. Maar Hij heeft mijn ziekte op een wonderbaarlijke manier weggenomen, en ik begrijp niet waarom Hij nu mijn zoon niet helpt. Ik heb zijn hulp nu véél harder nodig dan destijds...” Dit voorbeeld laat zien hoe riskant het is om een genezing te zien als een speciaal voor jou verricht wonder. Daarmee ga je voorbij aan de bedoeling. Jezus maakt duidelijk, in zijn woorden en in zijn weigering om meteen te komen, dat het hier niet gaat om een speciale gunst aan zijn vriend Lazarus. Het gaat hier om “de eer van God”, om het zien van “Gods grootheid”, opdat de mensen tot geloof zullen komen. Het wonder is dus bedoeld om te laten zien wie God is, als een teken van Gods bedoelingen, als een signaal van Gods aanwezigheid. Dat vinden we bevestigd in Jezus’ woorden aan Martha: “Ik ben de opstanding en het leven.” Dat is in het Johannesevangelie de zevende en laatste “Ik ben”-uitspraak van Jezus. Met deze woorden “Ik ben” roept Jezus herinneringen op aan de woorden waarmee God zich openbaarde aan Mozes, bij de brandende braamstruik: “Ik ben, die Ik ben.” Met deze naam onthulde God aan Mozes wie Hij was, en wat zijn bedoelingen waren. En die functie hebben de “Ik ben”-woorden van Jezus ook. Jezus is de opstanding en het leven, dat wil zeggen: Jezus staat principieel en fundamenteel aan de kant van het leven. En God dus ook, want: wie Jezus heeft gezien, heeft de Vader gezien. Jezus wordt woedend als Hij ziet hoe de mensen verdriet hebben. Hij huilt bij het graf van zijn gestorven vriend. Zo is God woedend en diep geraakt als Hij ziet hoe wij verdriet hebben en elkaar verdriet aandoen. Zo huilt God met ons mee, als de dood weer heeft toegeslagen. Nergens en nooit is de dood de bedoeling van God. Niet voor niets omschrijft Paulus de dood ergens als “de laatste vijand”. De dood past niet bij God, want God staat aan de kant van het leven. Dát moet in het verhaal van Lazarus duidelijk worden. Het wonder is geen vriendendienst maar een signaal, een teken van wie God is, en van wat Hij bedoelt. En wie de hand van God aan het werk ziet in dat teken, weet voortaan beter waar hij het zoeken moet.

Een verhaal dus waarin het draait om het teken, het symbool. Is het daarmee een symbolisch verhaal? Wat mij betreft niet! In het scheppingsverhaal van Genesis 1 wordt de aarde beschreven als een duistere chaos, waar geen leven mogelijk is. De stem van God roept dan het licht te voorschijn, en daarna alle levende wezens. Hij roept ze allemaal bij name (“licht, bomen, vissen, mensen,” enzovoort) en bevrijdt hen daarmee uit de macht van de duisternis. Precies zo roept Jezus zijn vriend Lazarus bij zijn naam, en bevrijdt hem daarmee uit de macht van het donkere graf. “Maak de doeken los, en laat hem gaan,” zegt hij daarna. Daarin kun je beluisteren: “Maak los die boeien, en laat hem vrij.” Als God ons roept bij onze naam, dan kunnen we niet anders dan opstaan en leven; zo krachtig, zo liefdevol is zijn stem. Het is een teken, een voorteken van het komende Koninkrijk: zo ziet de toekomst eruit. De liefde van God is sterker dan de dood. Dat is méér dan symboliek!

Je zou verwachten dat alle mensen blij reageren op het wonder dat Lazarus overkomt, en dat ze tot geloof in Jezus komen. Het verhaal vertelt dat het bij velen inderdaad zo ging, maar dat anderen tot het besluit kwamen Jezus te doden. Met dit allergrootste teken, dit teken van leven, tekent Jezus zijn eigen doodvonnis. Dit verhaal vol emotie en vreugde is een deel van het lijdensverhaal. Maar dat heeft het laatste woord niet. Al die ondergang en dood, al die ziekten en ongelukken, al die machten en machthebbers die ons in hun greep hebben en ons leven overhoop gooien, - we lachen ze in hun gezicht uit! Het laatste woord is aan de opstanding en het leven!

What gives you the right, hey you
To stand there and tell me what to do
Tell me who gave you the power
To stop me from livin' like I do
Remember if you plan to stay
Those who give can take away
Don't bite the hand that feeds you

Just one time I'd like to be somewhere
Where none of your clever lies fill the air
I'm tired of your frozen smile and voice of tin
Just might all gang up on you
Turn the knob and do you in
Remember if you plan to stay
Those who give can take away.
Don't bite the hand that feeds you

This never ending power play
'Tween jealousy, greed and vicious hate
Is grinding us like giant millstones
But it can't be our only fate
It's time we get our heads together
And let 'em know that we're awake

Those in the dark, they're no longer blind
They're breakin' from your strangle hold on their minds
Those who can see don't need no one to cross the street
Be careful who you're pushin' round
They just might find you obsolete
Remember if you plan to stay
Those who give can take away.
Don't bite the hand that feeds you

Steppenwolf, Power Play (1969)